

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till anslag m.m. inom utgiftsområde 15 *Studiestöd* för budgetåret 2003. I samband därmed behandlas 35 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2002. Utskottets ställningstaganden i anslagsfrågorna gäller under förutsättning av att riksdagen beslutar att utgiftsramen för utgiftsområde 15 *Studiestöd* skall vara 21 599 680 000 kr (bet. 2002/03:FiU1).

Utskottet tillstyrker ett motionsyrkande från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som innebär att anslaget till rekryteringsbidrag till vuxenstuderande minskas med 250 miljoner kronor. I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslagsbelopp och avstyrker oppositionspartiernas budgetalternativ. Anslaget till studiehjälp tillförs 300 miljoner kronor som skall göra det möjligt för regeringen att föreskriva att studiebidrag i studiehjälpssystemet får utbetalas i tio månader per år i stället för nuvarande nio.

Lagändringar som regeringen föreslagit tillstyrks enhälligt. Sekretesslagen ändras så att sekretessen som nu gäller i ärenden om studiestöd också skall gälla i ärenden om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. I studiestödslagen görs ändringar för att studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpssystemet skall kunna utbetalas även för tid då studier inte bedrivs samt för att förenkla dels beräkningen av återstående lånetid, dels proceduren vid nedsättning av årsbelopp för låntagare som på nytt får studiestöd. Lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande kompletteras med regler om skyldighet för försäkringskassorna att lämna Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) vissa uppgifter som behövs för administrationen av rekryteringsbidraget.

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar i särskilda yttranden sina budgetalternativ för utgiftsområdet. Moderaterna och Folkpartiet vill avskaffa rekryteringsbidraget. Moderaterna vill lägga in de medel som regeringen beräknat för rekryteringsbidrag och för bidrag till studier under kortare tid (25:8 *Bidrag till vissa organisationer m.m.*) i studiemedelsanslaget, som de dock anser kan minskas med 335 miljoner kronor på grund av en lägre prognos för antalet vuxenstuderande. Folk-

partiet har också en lägre prognos för antalet studerande än regeringen, samtidigt som partiet vill höja totalbeloppet i studiemedlen med 200 kr per månad, höja fribeloppet från 250 till 300 % av prisbasbeloppet och sänka den högre bidragsnivån för vuxenstuderande på gymnasienivå från 82 till 60 %. Folkpartiet vill kraftigt minska anslaget 25:8. Kristdemokraterna beräknar lägre anslag till studiemedel och studiemedelsräntor mot bakgrund av en mindre utbyggnad av högskoleutbildningen. De vill behålla den del av anslaget 25:8 som fördelas av Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) men ta bort de medel som fördelas av LO och TCO. Centerpartiet vill minska anslaget till studiehjälp med de 300 miljoner kronor som avsatts för utökningen till utbetalning tio månader per år.

Utskottet avstyrker också ett antal motionsyrkanden om villkoren för studiehjälp och studiemedel, bl.a. fribeloppet, bidragsdelens andel av studiemedlen och tolvterminersgränsen för att få studiemedel.

I betänkandet finns sammanlagt nio reservationer (m, fp, kd och c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Resultat.....	8
Sekretesslagen	10
Studiestödslagen.....	11
Lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande	12
Anslag m.m. för budgetåret 2003	13
Studiehjälpen.....	17
Studiebidragssystemet för ungdomar	18
Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)	19
Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel.....	20
Den övre åldersgränsen för studiemedel	21
Bidragsandelen i studiemedel.....	22
Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat	23
Försäljning av studielånsstocken på marknaden	23
”Först-till-kvarn-systemet” vid beviljande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande	24
Kortidsstudiestöd	24
Tilläggsån för småbarnsföräldrar och studiemedel vid graviditet	25
Teckenspråksutbildning för föräldrar	26
Reservationer	28
1. Studiehjälpen (punkt 5) – kd	28
2. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 7) – m, fp, kd.....	28
3. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 8) – m, fp, c	29
4. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 8) – kd.....	30
5. Den övre åldersgränsen för studiemedel (punkt 9) – kd.....	30
6. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 10) – kd	31
7. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 10) – c	31
8. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 11) – fp.....	32
9. ”Först-till-kvarn-systemet” vid beviljande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande (punkt 13) – kd.....	32
Särskilda yttranden.....	33
1. Anslag inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i> för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – m.....	33

2. Anslag inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i> för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – fp.....	33
3. Anslag inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i> för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – kd	34
4. Anslag inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i> för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – c	35
5. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 11) – m	35
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	36
Propositionen.....	36
Motioner från allmänna motionstiden.....	36
2. Regeringens lagförslag	40
1. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	40
2. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	41
3. Förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande	44
3. Regeringens och riksdagspartiernas förslag till anslag för år 2003	45
inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i>	45
4. Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 <i>Studiestöd</i>	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Sekretesslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2. Studiestödslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

3. Lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2003, m.m.

Riksdagen

a) godkänner att under 2003 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 120 900 000 000 kr (avsnitt 4.1.3); därmed

bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utg.omr. 15 punkt 4,

b) bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 25:7 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2003 (avsnitt 4.1.7); därmed

bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utg.omr. 15 punkt 5,

c) anvisar – under förutsättning att riksdagen bifaller finansutskottets förslag till utgiftsram för utgiftsområdet – anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt uppställningen i *bilaga 4* till detta betänkande; därmed

bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi230 yrkande 5,

bifaller delvis proposition 2002/03:1 utg.omr. 15 punkt 6 och

avslår motionerna

2002/03:Ub338 yrkandena 3, 4, 8 och 11,

2002/03:Ub452 yrkande 11,

2002/03:Ub504,

2002/03:Ub558 yrkandena 1, 2 och 3 samt

2002/03:Fi232 yrkande 17 i denna del.

5. Studiehjälpen

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub340 och
2002/03:Ub452 yrkandena 3 och 4.

Reservation 1 (kd)

6. Studiebidragssystemet för ungdomar

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub348.

7. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub237,
2002/03:Ub297 yrkande 2,
2002/03:Ub338 yrkande 7,
2002/03:Ub452 yrkande 6 och
2002/03:Ub487 yrkande 2.

Reservation 2 (m, fp, kd)

8. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub262,
2002/03:Ub338 yrkande 9,
2002/03:Ub452 yrkande 8 och
2002/03:Ub476.

Reservation 3 (m, fp, c)

Reservation 4 (kd)

9. Den övre åldersgränsen för studiemedel

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub452 yrkande 7.

Reservation 5 (kd)

10. Bidragsandelen i studiemedel

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub452 yrkande 2 och
2002/03:Ub489 yrkande 2.

Reservation 6 (kd)

Reservation 7 (c)

11. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub338 yrkande 5.

Reservation 8 (fp)

12. Försäljning av studielånsstocken på marknaden

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub284 yrkande 1.

13 "Först-till-kvarn-systemet" vid beviljande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub490 yrkande 7.

Reservation 9 (kd)

14. Korttidsstudiestöd

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub432.

15. Tilläggs lån för småbarnsföräldrar

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub382.

16. Villkoren för studiemedel efter graviditet

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sf238 yrkande 3.

17. Teckenspråksutbildning för föräldrar m.m.

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ub255 yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 26 november 2002

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp)*, Gunilla Carlsson i Tyresö (m)*, Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd)*, Nils-Erik Söderqvist (s), Per Bill (m)*, Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp)*, Sofia Larsen (c)*, Sören Wibe (s), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s) och Tobias Billström (m)*.

* Har ej deltagit i beslutet under förslagspunkt 4.

Utskottets överväganden

Inledning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2003 föreslagit att utgiftsramen för utgiftsområde 15 *Studiestöd* skall fastställas till 21 849 680 000 kr.

Finansutskottet har den 21 november beslutat föreslå riksdagen att bifalla en motion från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, enligt vilken utgiftsramen för detta utgiftsområde skall fastställas till ett 250 miljoner kronor lägre belopp. Riksdagen väntas fatta beslut om utgiftsramarna den 4 december. Utskottets ställningstaganden till anslagsbeloppen gäller under förutsättning att riksdagen beslutar att utgiftsramen för utgiftsområde 15 *Studiestöd* för 2003 skall vara 21 599 680 000 kr.

Den reform av studiestödssystemet (med undantag för studiehjälpen) som genomfördes den 1 juli 2001 innebär att särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) skall upphöra vid halvårsskiftet 2003. Dessa studiestöd har inte lämnats till nya vuxenstudierande efter den 30 juni 2001.

På förslag av regeringen i proposition 2001/02:161 *Rekryteringsbidrag till vuxenstudierande* (bet. UbU15, rskr. 312) införs den 1 januari 2003 ett bidrag som skall komplettera studiestödssystemet och kunna användas som ett verktyg i kommunernas uppsökande verksamhet för att stimulera vuxna till studier på grundskole- och gymnasienivå. Rekryteringsbidraget vänder sig till personer som är eller kan väntas bli arbetslösa eller som har något funktionshinder. Särskilt utbildningsbidrag (ubs) upphör med utgången av år 2002. I förordningen (2002:744) om rekryteringsbidrag till vuxenstudierande finns övergångsbestämmelser när det gäller personer som under 2002 haft ubs.

I det följande tar utskottet först upp regeringens redovisning av resultaten för utgiftsområdet. Därefter behandlas regeringens förslag till vissa lagändringar och regeringens förslag till anslag inom utgiftsområdet samt motionsyrkanden med förslag om ändringar av anslagsbelopp eller anslagsvillkor. Sist tar utskottet upp motionsyrkanden med förslag om ändringar i befintliga regler inom studiestödsområdet och motionsyrkanden om vissa andra frågor.

Resultat

Resultatinformation om studiestödet lämnas i det avsnitt av budgetpropositionen som handlar om utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning*, och där bedömningarna om politikområdet Utbildningspolitik redovisas.

Regeringen redovisar utvecklingen av antalet mottagare av de olika studiestöden de tre senaste åren, andelen kvinnor av dessa år 2001 samt utbetalda belopp 2001 dels i form av bidrag, dels i form av lån. Det totala antalet mottagare av studiestöd minskade från 2000 till 2001 med knappt 18 000. Ande-

len kvinnor var högre än 50 % för samtliga studiestödsformer med undantag för studiehjälpen, dvs. studiestödet för ungdomar i gymnasial utbildning. Särskilt stor var andelen kvinnor bland dem som fick olika slag av vuxenstudiestöd.

Drygt 2 000 fler elever fick *studiehjälp* 2001 jämfört med året innan. Antalet som fick det behovsprövade extra tillägget minskade med 12 %, medan antalet som fick inackorderingstillägg (som huvudsakligen ges elever i fristående skolor) ökade med drygt 4,5 %.

Antalet studerande som fick *studiemedel* ökade med nästan 20 000 personer, av vilka majoriteten, liksom tidigare, var kvinnor. Drygt 53 % var yngre än 25 år. Antalet studiemedelstagare som läste på grundskole- och gymnasienivå ökade med ca 10 000 personer och antalet som läste på eftergymnasial nivå med drygt 11 000 personer. Det senare är framför allt ett resultat av den utbyggnad av högskoleutbildningen som skett under de senaste åren.

Under andra halvåret 2001, då ett nytt studiemedelssystem trädde i kraft, fick drygt 30 % av de vuxna som läste på grundskole- eller gymnasienivå studiemedel med högre bidragsdel (ca 82 % av totalbeloppet i stället för ca 34,5 %). Av dem som läste på grundskolenivå med studiemedel hade nästan 76 % den högre bidragsnivån.

Benägenheten att utnyttja studielån sjönk bland vuxna som studerade på grundskole- och gymnasienivå och låg 2001 på drygt 70 %, en minskning med 5 procentenheter. Bland studiemedelstagare som läste på eftergymnasial nivå låg lånebenägenheten kvar på 84 %. Högst andel låntagare, drygt 89 %, fanns bland utlandsstuderande. Det nya tilläggsån som infördes med det nya studiestödssystemet utnyttjades av drygt 12 600 personer.

Antalet låntagare i studiestödssystemet var den 1 januari 2001 drygt 1,4 miljoner personer. Deras skuld till Centrala studiestödsnämnden (CSN) uppgick vid samma tillfälle till 145 miljarder kronor. År 2001 fick ca 247 000 låntagare anstånd med sin återbetalning, vilket är ungefär samma andel som året innan.

Regeringen gör bedömningen att den minskade lånebenägenheten bland studerande på grundskole- och gymnasienivå hänger samman med de regeländringar som infördes i och med studiemedelsreformen 2001, framför allt de skärpta återbetalningskraven, höjningen av bidragsandelen och det höjda fribeloppet.

De olika *vuxenstudiestöden*, särskilt vuxenstudiestöd (svux), särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) och särskilt utbildningsbidrag (ubs), befann sig år 2001 under avveckling respektive utfasning. Antalet mottagare av ubs minskade med cirka 17 500 personer och antalet studerande med svux eller svuxa med ungefär 22 000 personer. I det sistnämnda talet ingår svux vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar (NT-svux) samt svux vid vissa lärarutbildningar. Någon nyantagning till utbildning med NT-svux har inte skett efter höstterminen 1998.

Regeringen gör bedömningen att minskningen av antalet mottagare av vuxenstudiestöd är en följd av att Kunskapslyftet fasats ut samt av det förbättrade sysselsättningsläget.

Ubs upphör vid utgången av 2002 och svux och svuxa vid halvårsskiftet 2003. Regeringen avser att inom kort vidta nödvändiga förändringsåtgärder med anledning av att ubs försvinner.

Sekretesslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till ändring i sekretesslagen så att den sekretess som gäller i ärenden om studiestöd även skall gälla i ärenden om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

Gällande bestämmelser

Enligt 9 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i ärenden om studiestöd för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande omfattas inte av studiestödslagen (1999:1395) utan regleras särskilt i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

Propositionen

Regeringen föreslår att sekretess skall gälla i ärenden om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande på samma sätt som i ärenden om studiestöd. Därför föreslås en ändring i 9 kap. 5 § andra stycket sekretesslagen (1980:100). Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Lagförslaget återges i *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Studiestödslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till ändringar i studiestödslagen (1999:1395). Ändringarna innebär att regeringen får bestämma att studiehjälp får lämnas även för annan tid än studietid, något som möjliggör att studiebidrag och extra tillägg lämnas i tio månader av året i stället för nuvarande nio månader. Vidare förenklas sättet att beräkna för vilket antal studieveckor som studielån kan beviljas fr.o.m. det år den sökande fyller 41 år. Den som tar emot studiestöd skall kunna få nedsättning av årsbeloppet för återbetalning av tidigare lån utan att behöva ansöka särskilt om det.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 6 § studiestödslagen (1999:1395) får studiehjälp lämnas för de delar av ett läsår då den studerande bedriver studier. Regeringen har i studiestödsförordningen (2000:655) föreskrivit att ett läsår i gymnasieskolan skall anses omfatta nio månader. Studiehjälp lämnas därför eleverna där under nio månader av året.

I 3 kap. 9 § studiestödslagen föreskrivs en begränsning av rätten till studielån fr.o.m. det år en studerande fyller 41 år. Andra stycket av denna paragraf reglerar hur tidigare studielån skall behandlas vid beräkningen av hur länge ytterligare studielån kan beviljas. I övergångsbestämmelser till den nya studiestödslagen (1999:1395) finns motsvarande bestämmelser om hur studiestöd enligt den tidigare studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa skall räknas med vid beräkningen av återstående studielånetid enligt 3 kap. 9 § i den nya lagen.

Efter ansökan av låntagaren får årsbeloppet för återbetalning av studielån sättas ner (4 kap. 12 § studiestödslagen).

Propositionen

Regeringen redovisade i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100) sin avsikt att studiebidrag till gymnasiestuderande fr.o.m. 2003 skulle utgå under tio månader av året. Eftersom studiehjälpssystemet för närvarande är föremål för översyn (dir. 2002:47) anser regeringen det olämpligt att nu göra några mer ingripande förändringar i studiestödslagen. Därför föreslår regeringen att riksdagen, genom ett tillägg i 2 kap. 6 § studiestödslagen, skall bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att föreskriva att studiebidrag och extra tillägg i studiehjälpssystemet får lämnas även för tid då den studerande inte bedriver studier.

Regeringen föreslår vidare förenklingar i bestämmelserna om hur återstående lånetid skall beräknas för den som fyller 41 år eller mera.

Slutligen föreslår regeringen att årsbeloppet för återbetalning av tidigare mottagna studielån skall få sättas ned för den som tar emot studiehjälp, studi-

emedel eller utbildningsbidrag för doktorander, utan att han eller hon behöver ansöka särskilt om detta.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Lagförslaget återges i *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i studiestödslagen (1999:1395). Det är angeläget att reglerna när det gäller beräkningen av återstående lånetid är begripliga för de studerande och inte skapar mer administrativt arbete hos CSN än nödvändigt. Utskottet utgår från att den pågående översynen av studiehjälpssystemet kommer att resultera i förslag senare om mer genomgripande förändringar av studiestödslagen.

Lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om två nya paragrafer i lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. De nya bestämmelserna motsvarar dem som finns i studiestödslagen dels när det gäller skyldighet för läroanstalt att till CSN lämna vissa uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen, dels när det gäller skyldighet för allmän försäkringskassa att lämna CSN vissa uppgifter.

Gällande bestämmelser

I studiestödslagen (1999:1395) finns i 6 kap. 6 § ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en läroanstalts skyldighet att till CSN lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av studiestödslagen eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen. I 6 kap. 7 § första stycket studiestödslagen föreskrivs skyldighet för allmän försäkringskassa att enligt bestämmelser som regeringen meddelar lämna CSN eller Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av studiestödslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den.

Några motsvarande bestämmelser finns inte i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

Propositionen

Regeringen föreslår att det i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande skall införas bestämmelser som motsvarar dem som finns i 6 kap. 6 § och 7 § första stycket studiestödslagen.

Lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande skall, enligt riksdagens beslut våren 2002, träda i kraft den 1 januari 2003.

Lagförslaget återges i *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstudierande.

Anslag m.m. för budgetåret 2003

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen för budgetåret 2003 inom utgiftsområde 15 *Studiestöd* anvisar följande belopp under anslagen (ramanslag):

25:1 <i>Studiehjälp m.m.</i>	3 010 960 000 kr
25:2 <i>Studiemedel m.m.</i>	11 034 219 000 kr
25:3 <i>Studiemedelsräntor m.m.</i>	5 585 224 000 kr
25:4 <i>Rekryteringsbidrag</i>	1 778 992 000 kr
25:5 <i>Vuxenstudiestöd m.m.</i>	64 365 000 kr
25:6 <i>Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk</i>	60 520 000 kr
25:7 <i>Bidrag till vissa studiesociala ändamål</i>	25 450 000 kr
25:8 <i>Bidrag till vissa organisationer m.m.</i>	39 959 000 kr

Riksdagen bör vidare godkänna regeringens förslag om upplåning för studielån och ge regeringen det begärda bemyndigandet att under 2003 beställa produktion av viss studielitteratur.

Jämför *särskilda yttranden 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c)*.

Propositionen

Regeringens förslag till anslagsbelopp 2003 framgår av *bilaga 3* till detta betänkande.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:1 *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 3 010 960 000 kr.

Beloppet är beräknat utifrån bedömningen att 404 000 elever kommer att få studiebidrag år 2003. Anslaget har tillförts 300 miljoner kronor för att finansiera förändringen att studiebidrag och extra tillägg skall kunna lämnas under tio månader per år.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 11 034 219 000 kr.

Beloppet under anslaget är beräknat för ett lägre antal studerande än regeringen tidigare planerat för år 2003. Det sammanhänger med att utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen nu föreslås bli mindre än tidigare planerat. Denna fråga behandlas närmare i utskottets betänkande 2002/03:UbU1 om utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning*. Anslagsbeloppet har också utökats för att finansiera studiemedel till ett ökat

antal studerande i polisutbildning och för studerande i en ny utbildning av brandmän. Dessa båda utbildningar finansieras i övrigt under utgiftsområdena 4 *Rättsväsendet* respektive 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*. Vidare har regeringen beräknat att prisbasbeloppets förändring kommer att öka kostnaderna under studiemedelsanslaget med 214 miljoner kronor 2003 och att genomsnittskostnaden per studiemedelstagare blir lägre än vad som legat till grund för tidigare beräkningar. Det sistnämnda hänger samman med att höjningen av fribeloppet (den inkomst som studiemedelstagaren kan ha utan att studiemedlen reduceras) inte har visat sig leda till så stor ökning av kostnaderna för studiebidrag i studiemedelssystemet som regeringen räknade med när höjningen föreslogs (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Anslagsbeloppet har också justerats med anledning av Riksförsäkringsverkets beslut om reglering av statlig pensionsavgift för 2000.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:3 *Studiemedelsräntor m.m.* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 5 585 224 000 kr.

Anslaget avser räntor på och avskrivningar av studielån som lämnats inom ramen för studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (svux), särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) samt kostnader för avskrivning och inlösen av vissa äldre typer av studielån.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 2 028 992 000 kr.

Riksdagen beslutade vid föregående riksmöte att det den 1 januari 2003 skall införas ett rekryteringsbidrag som skall komplettera studiestödssystemet och kunna användas som verktyg i kommunernas uppsökande verksamhet för att stimulera vuxna till studier på grundskole- och gymnasienivå (prop. 2001/02:161, bet. UbU15, rskr. 312). Som framgått tidigare i detta betänkande omfattas inte rekryteringsbidraget av studiestödslagen, utan regleras i en särskild lag. Rekryteringsbidraget är i sin helhet ett bidrag och skall vid heltidsstudier utgå med samma belopp som studiemedel eller med ett förhöjt belopp på 122,5 % av totalbeloppet i studiemedel. Samtidigt som rekryteringsbidraget införs upphör studiestödsformen särskilt utbildningsbidrag (ubs). I propositionen meddelas att regeringen avser att inom kort lämna förslag till hur rekryteringsbidraget skall betraktas vid beräkning av inkomst när man skall fastställa bostadsbidrag och återbetalningsskyldighet av underhållsstöd.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:5 *Vuxenstudiestöd m.m.* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 64 356 000 kr.

Anslaget finansierar svux och svuxa för studerande som före den 1 juli 2001 hade påbörjat studier med sådant studiestöd. Svux och svuxa upphör helt den 30 juni 2003.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:6 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 60 520 000 kr.

Anslaget finansierar bidrag till kostnader för resor och boende för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt för elever vid

Rh-anpassad gymnasieutbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå. Vidare finansieras med detta anslag kostnader för anordnande av teckenspråksutbildning för föräldrar och kostnader för deltagande i sådan utbildning.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:7 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 2003 anvisar ett ramanslag på 25 450 000 kr.

Anslaget används för stöd till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker. Det disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), som i samverkan med andra bibliotek skall förse synskadade och andra läshandikappade med litteratur. Antalet studerande som får studielitteratur genom TPB ökade kraftigt under 2001, samtidigt som nyproduktionen per studerande minskade något, dels på grund av en effektivare organisation, dels på grund av att inlånen från andra talboksbibliotek i världen ökade. Anslagsbeloppet för 2003 har justerats endast med index för prisförändringar.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:8 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* för budgetåret 2003 skall anvisa ett ramanslag på 39 959 000 kr.

Anslaget finansierar bidrag vid studier under kortare tid och ersätter den tidigare studiestödsformen korttidsstudiestöd. Riksdagen beslutade våren 2001 (prop. 2000/01:107, bet. UbU18, rskr. 228) att studiestödsformen korttidsstudiestöd skulle ersättas av bidrag som skulle fördelas av Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) samt Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus).

Regeringen begär också att riksdagen skall godkänna att under 2003 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 120,9 miljarder kronor. Vidare begär regeringen bemyndigande att under 2003 för ramanslaget 25:7 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 miljoner kronor efter 2003.

Motioner

I en gemensam motion föreslår Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att riksdagen under anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* skall anvisa 250 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit i budgetpropositionen (mot. 2002/03:Fi230 yrkande 5).

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2002/03:Ub558 att anslagen till rekryteringsbidrag (25:4) och till bidrag vid studier under kortare tid (25:8) skall avskaffas och medlen som regeringen budgeterat på dessa anslag föras över till anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* Liksom tidigare avvisar Moderaterna rekryteringsbidraget. Partiet har en annan prognos än regeringen för antalet vuxenstuderande och anser att det samlade anslaget 25:2 därför kan minskas med 335 miljoner kronor.

Folkpartiet vill enligt motionerna 2002/03:Ub338 yrkande 11 och 2002/03:Fi232 yrkande 17 minska anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* med 385 miljoner kronor. Beloppet är beräknat utifrån en lägre nivå på antalet vuxenstuderande än regeringen utgått från, samt från vissa förändringar av villkoren för studiemedel. Totalbeloppet bör enligt Folkpartiet höjas med 200 kr per månad för alla, vilket medför en kostnad på 200 miljoner kronor, som kompenseras av att den högre bidragsnivån vid vuxenstudier på gymnasienivå sänks till 60 % av totalbeloppet (mot. 2002/03:Ub338 yrkandena 3 och 4). Det s.k. fribeloppet skall enligt Folkpartiet höjas från 250 till 300 % av prisbasbeloppet (mot. 2002/03:Ub338 yrkande 8). Folkpartiet, som liksom Moderaterna motsatt sig införande av rekryteringsbidraget, föreslår att anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* minskas med 2 028 miljoner kronor. Vidare vill Folkpartiet minska anslaget 25:8 *Bidrag till vissa organisationer* med 15 miljoner kronor.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2002/03:Ub452 yrkande 11 att anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* minskas med 23 miljoner kronor och anslaget 25:3 *Studiemedelsräntor m.m.* med 2 miljoner kronor, vilket motiveras av att partiet vill se en mindre utbyggnad av högskoleutbildningen än regeringen. Vidare föreslår Kristdemokraterna att anslaget 25:8 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* skall minskas med 31 959 000 kr. Det stöd för studier under kortare tid som fördelas av Sibus skall enligt motionärerna kvarstå.

Centerpartiet föreslår i motion 2002/03:Ub504 att anslaget 25:1 *Studiehjälp m.m.* minskas med 300 miljoner kronor. Partiet säger nej till den tionde månaden med studiebidrag i studiehjälpssystemet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt sammanställningen i *bilaga 4* till detta betänkande och därmed bifaller förslaget i motion 2002/03:Fi230 och avslår Moderaternas, Folkpartiets, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag.

Riksdagen bör enligt utskottets mening också godkänna att under 2003 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 120,9 miljarder kronor samt ge regeringen det bemyndigande som begärts att under 2003 beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 miljoner kronor efter 2003.

Utskottet delar den bedömning som görs i motion 2002/03:Fi230 yrkande 5 att det finns utrymme för att minska anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* med 250 miljoner kronor, utan att detta får någon effekt på verksamheten. I övrigt bör riksdagen anvisa anslagen med de belopp som regeringen föreslagit.

Utökningen av studiehjälpen så att studiebidrag och extra tillägg får lämnas under tio månader av året är betydelsefull för att stärka barnfamiljernas situation.

Införandet den 1 januari 2003 av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande är viktigt för att stimulera de personer som har allra svårast att våga steget tillbaka till studier att ändå ta det. Rekryteringsbidraget är ett viktigt inslag i den

strategi för vuxnas lärande som riksdagen godkände våren 2001 (prop. 2000/01:72, bet. UbU15, rskr. 229).

Behovet av stöd för studier under kortare tid har visat sig bl.a. genom att efterfrågan under år 2002 har varit större än det anslag som hittills anvisats. Regeringen har därför i budgetpropositionen, avsnittet Tilläggsbudget, föreslagit att anslaget *Bidrag till vissa organisationer m.m.* (som innevarande år har numret 25:7) för budgetåret 2002 skall ökas med 15 miljoner kronor. Detta förslag behandlas av finansutskottet. Utbildningsutskottet anser inte att det är motiverat att inför 2003 avskaffa detta anslag eller minska det belopp som regeringen har föreslagit.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom den försämring av villkoren för studiemedel till vuxenstudier på gymnasienivå som föreslås i Folkpartiets budgetförslag.

Studiehjälpen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen skall avslå Kristdemokraternas förslag om rätt att bedriva studier i gymnasieskolan upp till 25 års ålder och därvid få samma studiestöd oavsett ålder. Riksdagen bör inte uttala sig för att studiebidragets belopp skall höjas till 1 050 kr per månad från 1 juli 2004, och inte heller för utbetalning av studiebidraget för december senast den 15 december.

Jämför *reservation 1 (kd)*.

Gällande bestämmelser

Elever i gymnasieskolan är vanligen högst 20 år och har rätt till studiehjälp. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 20 år har han eller hon i stället rätt till studiemedel.

Gymnasieskolan är avsedd att påbörjas av ungdomar efter avslutad grundskoleutbildning eller motsvarande och fram t.o.m. första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. På grund av uppehåll i studierna under gymnasieutbildningen kan det förekomma att elever i gymnasieskolan är äldre än 20 år.

Enligt studiestödsförordningen (2000:655) betalas studiehjälp ut månadsvis i efterskott. CSN har föreskrivit att studiehjälp betalas ut den sista bankdagen i varje månad. Studiemedel betalas ut förskottsvis varje månad.

Motioner

Kristdemokraterna föreslår i motion 2002/03:Ub452 ett tillkännagivande till regeringen om att alla skall ges rätt till gymnasiestudier, som den enskilde fritt skall kunna förlägga inom tidsperioden 16 till 25 års ålder, och att alla elever i gymnasieskolan skall ha samma studiestöd, som motionärerna vill kalla gymnasiebidrag (yrkande 3). Studiebidraget för gymnasieelever bör

enligt motionärerna höjas till 1 050 kr per månad fr.o.m. den 1 juli 2004 (yrkande 4).

I motion 2002/03:Ub340 (m) begär motionären att studiebidraget till gymnasieungdomar för december månad skall betalas ut den 15 december, så att ungdomarna kan köpa julklappar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

En studerande som är 20 år eller mer får i studiemedelssystemet ett större studiebidrag än i studiehjälpssystemet. Bidragsdelen i studiemedel för en period av fyra veckor är i dag 2 288 kr, mer än dubbelt så mycket som det gymnasiebidrag som Kristdemokraterna förordar. För den som fortsätter studier i gymnasieskolan efter 20 års ålder är det alltså en ekonomisk fördel att få studiestöd i form av studiemedel i stället för studiehjälp. Studiehjälpssystemet är baserat på att föräldrarna har försörjningsansvar för sina barn. För ett barn som går i gymnasieskolan upphör föräldrarnas försörjningsansvar när barnet fyller 21 år.

Den som har avbrutit studier i gymnasieskolan får i mån av plats tas in på nytt. För detta finns ingen åldersgräns. Möjligheter att slutföra en avbruten gymnasieutbildning finns också inom ramen för vuxenutbildningen.

Riksdagen bör enligt utskottets mening inte uttala sig om tidpunkter och former för utbetalning av studiehjälp, något som enligt studiestödsförordningen bestäms av CSN.

Studiebidragssystemet för ungdomar

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till den pågående översynen av studiehjälpssystemet bör riksdagen avslå en motion om översyn av studiebidragssystemet för ungdomar.

Motioner

Enligt motion 2002/03:Ub348 (s) bör regeringen kartlägga konsekvenserna av att studiebidraget till gymnasieelever inte utgår under årets samtliga månader. Det kan exempelvis visa sig vara nödvändigt att överväga om inte en utökning av studiehjälpen till årets samtliga månader är mer prioriterat än ytterligare generella höjningar av nivån för barnbidrag, flerbarnstillägg och studiehjälp, heter det i motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen med hänvisning till att en översyn av studiehjälpen pågår och skall redovisas i december 2002. Utredaren skall bl.a. klargöra studiehjälpens roll som studiestöd i relation till olika

ekonomiska samhällsstöd, främst på det familjepolitiska området (dir. 2002:47).

Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner om avskaffande av inkomsttaket för beviljande av studiemedel (fribeloppet).

Jämför *reservation 2 (m, fp, kd)*.

Gällande bestämmelser

Studiemedel med fullt belopp får lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte överstiger ett visst belopp (fribeloppet). Vid heltidsstudier om 20 veckor under ett kalenderhalvår är fribeloppet 125 % av prisbasbeloppet. Hösten 2002 är fribeloppet vid sådana studier 47 375 kr.

Om den studerande har större inkomster än fribeloppet, reduceras studiemedlen med 50 % av den överskjutande inkomsten. Hösten 2002 innebär detta att rätten till studiemedel upphör helt om inkomsten under andra halvåret uppgår till 110 134 kr.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2002/03:Ub487 yrkande 2 att fribeloppsgränsen skall avskaffas helt. Samma förslag framförs i motionerna 2002/03:Ub237 och 2002/03:Ub297 (båda m). Liksom tidigare hänvisar motionärerna till att studenterna bör kunna minska sin skuldsättning genom inkomster av arbete.

Folkpartiet vill enligt motion 2002/03:Ub338 yrkande 7 att regeringen skall återkomma till riksdagen med en strategi för hur fribeloppsgränsen skall avskaffas.

Kristdemokraterna anser enligt motion 2002/03:Ub452 yrkande 6 att det skall vara fritt för studenter att komplettera studiemedlen med eget arbete, utan att bidragsdelen påverkas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Reformen av studiemedelssystemet den 1 juli 2001 innebar bl.a. att fribeloppet höjdes kraftigt. Med de regler som gäller i dag finns det enligt utskottets mening goda möjligheter för studenter att begränsa sin skuldsättning om de har arbetsinkomster vid sidan av studiemedlen. Om alla som bedriver studier skulle ha rätt till studiemedel oavsett övriga inkomster, kan kostnaden för statsbudgeten förväntas bli stor.

Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om generösare dispensgivning när det gäller att få studiemedel utöver tolv terminer. Jämför *reservationerna 3 (m, fp) och 4 (kd)*.

Gällande bestämmelser

För studier på högskolenivå och annan eftergymnasial nivå lämnas studiemedel vid studier på heltid under sammanlagt högst 240 veckor, vilket motsvarar tolv terminer. Studiemedel får lämnas för längre tid om det finns synnerliga skäl (3 kap. 8 § studiestödslagen, 1999:1395).

Enligt de regler som gällde före den 1 juli 2001 kunde studiemedel utöver tolv terminer lämnas om det fanns särskilda skäl.

Motioner

Folkpartiet vill enligt motion 2002/03:Ub338 yrkande 9 att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag om generösare dispensregler. Det finns risk för personliga tragedier, om studenter efter ett par år med andra studier påbörjar en längre högskoleutbildning, som inte ryms inom tolvterminersgränsen. Folkpartiet anser också att en generösare dispensgivning skall göra det möjligt att få studiemedel för åtminstone viss del av en forskarutbildning. I motion 2002/03:Ub262 (fp) förordar motionären större generositet vid dispensgivningen. Hon påpekar att även avtrappningen av lånemöjligheten för den som är 41 år eller äldre kan slå hårt och tvinga till studieavbrott.

Kristdemokraterna föreslår också, i motion 2002/03:Ub452 yrkande 8, att de tidigare reglerna för dispens från tolvterminersregeln (särskilda skäl i stället för synnerliga skäl) skall återinföras. Motionärerna anser att alla som har gått fyra år eller mera på en lång sammanhängande utbildning skall kunna få dispens enligt de tidigare reglerna för att kunna slutföra sin utbildning.

I motion 2002/03:Ub476 (s) framför motionären oro för att de många studenter, som läst t.ex. kemi eller biologi innan de blivit antagna till läkarutbildning, inte vågar påbörja den om de inte på förhand vet att de kommer att kunna få studiemedel hela tiden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Högskoleverket har genom en enkät till universitet och högskolor tagit reda på hur lärosätena ser på de nya villkoren för dispens från tolvterminersregeln. Verket har sammanställt synpunkterna i en rapport (Högskoleverket 2002:18R). För egen del gör Högskoleverket reflexionen att informationen om högskoleutbildningar och om studiestödssystemet måste förbättras, inte minst till grupper som ännu inte befinner sig i högskoleutbildning.

Skärpningen av villkoren för dispens från tolvterminersgränsen skall ses mot bakgrund av att praxis tidigare var sådan att många studenter räknade med att få studiestöd under 2–3 terminer utöver huvudregeln. Detta ledde till långa studietider och stor skuldsättning. Dispens för att få studiemedel utöver tolv terminer gavs dock med de tidigare reglerna bara om studenten hade kommit så långt i sin utbildning att det återstod högst två terminer för att nå studiemålet (tre terminer om det gällde läkarutbildning). En av grundprinciperna för det nya studiestödssystemet är att studieskulden i normalfallet skall betalas tillbaka. Riksdagen antog hösten 1999 den nya studiestödslagen utan några reservationer vare sig mot skärpningen av villkoret för dispens från tolvterminersregeln eller mot begränsningen av lånemöjligheten för studenter som är 41 år eller äldre (bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 96). Utskottet delar Högskoleverkets bedömning att det behövs förbättrad information till blivande studenter, så att de förstår villkoren för studiestöd och kan planera sina studier på ett realistiskt sätt.

Den övre åldersgränsen för studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om översyn av den övre åldersgränsen för studiemedel.
Jämför *reservation 5 (kd)*.

Gällande bestämmelser

Studiemedel får lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 50 år (3 kap. 3 § studiestödslagen, 1999:1395). Studielån kan inte beviljas därefter, men regeringen har i studiestödsförordningen (2000:655) föreskrivit att studiebidrag kan lämnas den som är mellan 50 och 55 år för yrkesinriktad utbildning inom områden där brist på utbildad arbetskraft råder eller kan väntas råda (3 kap. 2 §). Vilka utbildningar som omfattas av denna möjlighet har fastställts särskilt av regeringen.

Motioner

Kristdemokraterna anser enligt motion 2002/03:Ub452 yrkande 7 att det bör göras en översyn av 50-årsgränsen. De hänvisar till att genomsnittsåldern i samhället blir allt högre, att vi ständigt talar om livslångt lärande och att pensionsåldern har höjts.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

En höjning av den övre åldersgränsen för studiemedel skulle medföra ökade utgifter för staten som det inte finns utrymme för.

Bidragsandelen i studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att studiebidragets andel av studiemedlens totalbelopp skall höjas.
Jämför *reservationerna 6 (kd) och 7 (c)*.

Gällande bestämmelser

Studiebidraget utgör för närvarande drygt 34 % av totalbeloppet i studiemedel (3 kap. 11 och 12 §§ studiestödslagen, 1999:1395).

Motioner

Kristdemokraterna anser att bidragsandelen till att börja med skall höjas till 36 %. På sikt skall dock gälla principen hälften bidrag, hälften lån. De föreslår i motion 2002/03:Ub452 yrkande 2 ett tillkännagivande till regeringen om detta.

Centerpartiet föreslår i motion 2002/03:Ub489 yrkande 2 att bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Vid reformen 2001 av studiestödssystemet höjdes den ordinarie bidragsandelen från ca 28 % till drygt 34 % av totalbeloppet. Samtidigt infördes en högre bidragsnivå på 82 % för personer över 25 år som studerar på grundskole- eller gymnasienivå. För bidragen på den högre nivån avsätts en särskild resursram. Inför studiestödsreformen beräknades kostnaden för studiebidrag öka med ca 2,1 miljarder kronor exklusive pensionsavgifter (prop. 1999/2000: 10 s. 135). Under andra halvåret 2001 kunde 30 % av alla studiemedelstagare som läste på grundskole- eller gymnasienivå beviljas bidrag på 82-procentsnivån. Många studiemedelstagare som läste på gymnasienivå var ungdomar i åldern 20–24 år som inte är berättigade till den högre bidragsnivån.

En höjning av den generella bidragsnivån enligt motionärernas förslag skulle inte vara statsfinansiellt möjlig utan att villkoren i övrigt för studiemedel i stället försämras avsevärt. Utskottet är inte berett att förorda något sådant.

Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om ”peng per poäng”, dvs. att studiemedel utbetalas med utgångspunkt i hur många poäng studenten tagit under en termin.

Jämför *reservation 8 (fp)*.

Motioner

Folkpartiet förordar i motion 2002/03:Ub338 yrkande 5 att studiemedelssystemet görs mer flexibelt. Studiemedelsbeloppet skall enligt motionärerna ställas i direkt relation till antalet uppnådda högskolepoäng. Modellen skulle uppmuntra flit, samtidigt som även den student som bara har klarat ett fåtal poäng skulle kunna fortsätta sina studier utan att bli helt utan ekonomiskt stöd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen har behandlat motsvarande yrkande flera gånger tidigare, senast våren 2002 (bet. 2001/02:UbU2). Liksom tidigare hänvisar utskottet till att ett system med ”peng per poäng” övervägdes av Studiestödsutredningen, som kom fram till att nackdelarna övervägde fördelarna. Ett sådant system skulle bl.a. ytterligare kunna locka studenter att välja lätta kurser och utbildningar framför sådana som anses mer krävande, vilket inte är önskvärt.

Försäljning av studielånsstocken på marknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att möjligheten att försälja studielånsstocken på marknaden skall övervägas.

Motionen

I motion 2002/03:Ub284 (kd) yrkande 1 förordas en utredning av möjligheten att försälja den samlade studielånsstocken på marknaden, dock under förutsättning att villkoren för studenterna blir lika fördelaktiga som i dagens situation, eller bättre. Detta skulle enligt motionärerna vara ekonomiskt fördelaktigt för staten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Samma förslag har behandlats vid de tre senaste riksmötena. Liksom tidigare anser utskottet att motionärernas idé är orealistisk.

”Först-till-kvarn-systemet” vid beviljande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett yrkande om avskaffande av principen att rekryteringsbidrag beviljas i den ordning som ansökningarna kommer in.

Jämför *reservation 9 (kd)*.

Gällande bestämmelser

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande beviljas i mån av tillgång på medel. CSN fastställer en resursram för varje kommun. Om en kommun inte kan rekrytera studerande i den omfattning som resursramen medger, kan CSN omfördela medel till andra kommuner. Rekryteringsbidrag beviljas i den ordning som ansökningarna kommer in till CSN (s.k. först-till-kvarn-princip).

Motionen

Kristdemokraterna anser enligt motion 2002/03:Ub490 yrkande 7 att först-till-kvarn-principen gör systemet både oförutsägbart och orättvist.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen behandlade ett motsvarande yrkande förra året i samband med propositionen om rekryteringsbidrag (prop. 2001/02:161, bet. UbU15, rskr. 312). Utskottet hänvisade då till värdet av att kommunen kan ge den sökande besked om studieplats och rekryteringsbidrag vid samma tillfälle. Rekryteringsbidraget införs den 1 januari 2003. Om beslut om rekryteringsbidrag inte skall fattas successivt allteftersom ansökningarna lämnas in, blir det nödvändigt att ha gemensamma ansökningstider och principer för urval mellan de personer som söker bidraget. Det skulle enligt utskottets mening försämra den flexibilitet som bör prägla kommunernas arbete med vuxnas lärande.

Korttidsstudiestöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte göra något tillkännagivande om fortsatt utökad stöd till korttidsstudier.

Motionen

I motion 2002/03:Ub432 (s) påtalar motionärerna att efterfrågan på korttidsstudiestöd i dess nya form innevarande år har varit större än vad anslaget räcker till, och att regeringen därför har föreslagit att anslaget ökas med 15 miljoner kronor på tilläggsbudget. De föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att det är viktigt att fortsatt utökat stöd kommer till stånd för att stärka människors möjligheter till utveckling via kortare kompletterande studier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Liksom motionärerna anser utskottet att stödet till studier under kortare tid spelar en viktig roll för att ge människor tillgång till fortsatt lärande, vilket är angeläget ur demokratisk synpunkt och för att minska klyftor i samhället. Utskottet utgår från att regeringen delar den uppfattningen. I budgetarbetet måste dock behovet av studiestöd av olika slag vägas mot varandra och mot andra angelägna behov.

Tilläggs lån för småbarnsföräldrar och studiemedel vid graviditet

Utskottets förslag i korthet

Med hänsyn till den pågående studiesociala utredningen bör riksdagen avslå motionsyrkanden om att tilläggs lån till studiemedlen skall kunna beviljas på grund av att man har småbarn att försörja och om att studiemedelssystemet inte skall missgynna den som blir gravid.

Gällande bestämmelser

Tilläggs lån kan i studiemedelssystemet beviljas studerande som under de tolv månaderna närmast före studiernas början har haft en inkomst som uppgått till minst 415 % av prisbasbeloppet (3 kap. 12 § studiestödsförordningen, 2002:655). Dock kan tilläggs lån lämnas först fr.o.m. det kalenderår den studerande fyller 25 år.

Motioner

Enligt motion 2002/03:Ub382 (s) har unga föräldrar som studerar och som saknar arbetslivserfarenhet ingen möjlighet till extra studiestöd. Detta sänder enligt motionärens mening signalen att småbarnsföräldrar inte skall studera i högskolan. Följden blir att de antingen avstår från studier eller väntar med att skaffa barn. Motionären anser att en ökad möjlighet till extra studiestöd därför behövs.

I motion 2002/03:Sf238 (kd) yrkande 3 sägs att studiemedelssystemet bör ändras så att det inte automatiskt straffar den som presterar mindre på grund av barnafödande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

En studiesocial utredning har relativt nyligen tillsatts (dir. 2002:120). Utredningen skall, mot bakgrund av de studerandes skiftande sociala situation, kartlägga samspelet mellan studiestödssystemet och andra förmånssystem som bl.a. socialförsäkringssystemet och bostadsbidragssystemet. I direktiven till utredningen nämns bl.a. att studerande som får barn under studietiden kan hamna i en ekonomisk situation som försvårar fortsatta studier.

Teckenspråksutbildning för föräldrar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte begära att teckenspråksutbildningen för föräldrar (TUFF) skall utvidgas till att även omfatta perioden då barnen går i grundskolan eller specialskolan.

Gällande bestämmelser

I förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) föreskrivs att TUFF i första hand skall ges innan barnet nått skolåldern och att den bör ges under loppet av fyra år. Föräldrar till yngre barn skall prioriteras.

Motionen

Enligt motion 2002/03:Ub255 (m) bör TUFF utvidgas att även omfatta perioden då barnet går i grundskolan eller specialskolan (yrkande 1). Föräldrarna till döva och hörselskadade barn skall kunna vara språkgivare för sina egna barn, framhåller motionärerna. De anser också att det behövs ökade forskningsinsatser för att kartlägga barnets kommunikationsmiljö (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Riksdagen behandlade en likalydande motion vid förra riksmötet (bet. 2001/02:UbU2 s. 24 samt 2001/02:UbU1 s. 33). Skolverket har i uppdrag att följa och utvärdera TUFF och skall lämna en slutlig redovisning den 1 oktober 2004. Utskottet anser liksom tidigare att Skolverkets slutliga redovisning bör inväntas. Den nya skolutvecklingsmyndigheten kommer att under anslaget 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* disponera forskningsmedel. Utskottet utgår från att myndigheten liksom tidigare Skolverket kommer att ha ansvar för att forskning kommer till stånd inom angelägna områden där

kunskap saknas eller är bristfällig. Även andra myndigheter, t.ex. Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, har medel för att finansiera forskning som respektive råd bedömer vara av tillräcklig kvalitet och angelägenhetsgrad.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Studiehjälpen (punkt 5) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub452 yrkandena 3 och 4 och avslår motion 2002/03:Ub340.

Ställningstagande

Enligt min och Kristdemokraternas mening bör utbildningssystemet förändras så att alla ges rätt till tre års gymnasiestudier, som den enskilde fritt skall kunna förlägga under tiden från 16 till 25 års ålder. Alla elever i gymnasieskolan bör ha samma studiestöd, lämpligen kallat gymnasiebidrag. Beloppet för detta studiestöd bör den 1 juli 2004 höjas till 1 050 kr per månad. Liksom utskottsmajoriteten anser jag att riksdagen inte bör uttala sig om tider och former för utbetalning av studiebidrag.

2. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 7) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Inger Davidson (kd), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ub297 yrkande 2, 2002/03:Ub338 yrkande 7 och 2002/03:Ub452 yrkande 6 och bifaller delvis motionerna 2002/03:Ub237 och 2002/03:Ub487 yrkande 2.

Ställningstagande

Systemet med inkomstprövning vid beviljande av studiemedel bör avskaffas. Det skall vara fritt för studenter att komplettera studiemedlen med inkomst av eget arbete och på så sätt kunna begränsa sin skuldsättning. Fribeloppet bör successivt höjas för att på sikt avskaffas helt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en strategi för hur detta avskaffande skall komma till stånd.

3. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 8) – m, fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub338 yrkande 9 och bifaller delvis motionerna 2002/03:Ub262, 2002/03:Ub452 yrkande 8 och 2002/03:Ub476.

Ställningstagande

Begränsningar av rätten till studiemedel måste finnas, inte minst av ekonomiska skäl. Vi anser dock att skärpningen av villkoren för att få studiemedel utöver tolv terminer har gått för långt. Studenter som efter en eller ett par terminers studier påbörjar en längre högskoleutbildning (exempelvis till läkare) bör genom dispens kunna få studiemedel för att slutföra denna, även om de haft studiemedel i tolv terminer. Det finns en risk att de annars inte slutför studierna, och resultatet kan bli personliga tragedier. Även framöver bör det också vara möjligt att åtminstone till viss del finansiera studier i forskarutbildningen med studiemedel, vilket också kräver en generösare dispensgivning från tolvterminersgränsen.

4. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 8) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub452 yrkande 8 och bifaller delvis motionerna 2002/03:Ub262, 2002/03:Ub338 yrkande 9 och 2002/03:Ub476.

Ställningstagande

Jag anser att skärpningen av villkoren för att få studiemedel utöver tolv terminer har gått för långt. Många studenter riskerar att tvingas avbryta sina studier för att de inte får studiemedel, framför allt de som läser vid längre utbildningar och tidigare har studerat på högskolan. Genom detta kommer studenternas ekonomiska bakgrund att få större betydelse för möjligheten att fullfölja långa universitetsutbildningar, vilket motverkar arbetet med att bryta den sociala snedrekryteringen. Alla som har gått fyra år eller mer på en lång sammanhållen utbildning skall enligt min mening ha möjlighet att få dispens enligt de tidigare reglerna för att kunna slutföra sin utbildning. Villkoret om synnerliga skäl för att få dispens från tolvterminersregeln bör ändras tillbaka till krav på särskilda skäl.

5. Den övre åldersgränsen för studiemedel (punkt 9) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub452 yrkande 7.

Ställningstagande

I vårt samhälle där genomsnittsåldern generellt blir allt högre, där vi ständigt talar om det livslånga lärandet och där pensionsåldern har höjts, finns en åldersgräns för när man senast kan påbörja studier och få studiemedel. Kristdemokraterna menar att denna åldersgräns kan ifrågasättas och föreslår en översyn på området.

6. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 10) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub452 yrkande 2 och bifaller delvis motion

2002/03:Ub489 yrkande 2.

Ställningstagande

Studiestödssystemet måste konstrueras så att många attraheras av högre studier, samtidigt som systemet uppmuntrar till personligt ansvarstagande för den egna och därmed också indirekt för samhällets ekonomi. Bidragsdelen i studiemedel bör höjas till 36 % av totalbeloppet. På sikt bör dock principen hälften lån, hälften bidrag gälla.

7. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 10) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub489 yrkande 2 och bifaller delvis motion

2002/03:Ub452 yrkande 2.

Ställningstagande

Redan efter ett år med det nya studiemedelssystemet kan Centerpartiet konstatera att regeringen bara kommer halvvägs. Återbetalningen stramas upp och återbetalningstakten höjs, men skuldbördan är fortfarande i det närmaste lika stor. Högre utbildning är en god investering både för den enskilda studenten och för samhället. Det är därför självklart att staten bör subventionera en del av den enskildes kostnader för studier och dela risken med honom eller henne. Jag anser att bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet i studiemedel. Detta förslag innebär att skuldbördan blir hanterlig för alla studenter, vilket också gör det lättare för personer från studieovana hem att ta steget in i högskolan. Så fort samhällsekonomin ger utrymme är det prioriterat att höja totalbeloppet i studiemedelssystemet.

8. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 11) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub338 yrkande 5.

Ställningstagande

Studiemedelssystemet måste enligt vår mening blir mer flexibelt och följsamt i förhållande till den enskilda studenten. Studiemedel bör utbetalas med utgångspunkt i hur många högskolepoäng som den studerande tar under en termin, så att fler avklarade poäng leder till en successiv upptrappning av studistödet – ett system med ”peng per poäng”. Modellen uppmuntrar flit men gör det också möjligt för studenter med en tillfällig svacka i sina studier att fortsätta sin utbildning på lägre fart utan att bli helt utan ekonomiskt stöd.

9. ”Först-till-kvarn-systemet” vid beviljande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande (punkt 13) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2002/03:Ub490 yrkande 7.

Ställningstagande

En stor brist med systemet med rekryteringsbidrag till vuxenstuderande är det ”först-till-kvarn-system” som beslutats. Det är enligt vår mening både oförutsebart och orättvist och bör ändras.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Anslag inom utgiftsområde 15 *Studiestöd för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – m*

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Per Bill (m) och Tobias Billström (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som finansutskottet föreslagit riksdagen att fastställa. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken bör vara att möjliggöra ökad tillväxt. Då måste utgiftskvoten sänkas. Våra förslag syftar till att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Vårt alternativ framgår av reservation 8 i finansutskottets betänkande 2002/03: FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram som är 335 miljoner kronor lägre än den som regeringen föreslagit, och 85 miljoner kronor lägre än den som finansutskottet nu föreslår.

Vi avvisar liksom tidigare rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. De medel som regeringen föreslagit under särskilda anslag till rekryteringsbidrag och till bidrag till studier under kortare tid vill vi överföra till anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* Detta ligger i linje med vårt förslag under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* om att samla alla vuxenutbildningar under ett anslag. Eftersom svux och svuxa befinner sig under avveckling omfattas inte anslaget 25:5 *Vuxenstudiestöd m.m.* av vår strukturförändring. Vi har en annan prognos än regeringen för antalet vuxenstuderande och anser att studiemedelsanslaget därför kan minskas med 335 miljoner kronor.

2. Anslag inom utgiftsområde 15 *Studiestöd för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – fp*

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa. Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2003 innebär i sina huvuddrag sänkta skatter på arbete och företagande i syfte att uppnå en långsiktig och uthållig tillväxt. Det syftar också till en mera rättvis skattepolitik för bl.a. barnfamiljer. Våra utgiftsökningar avser främst bistånd, utbildning och forskning, vård och omsorg, förbättringar för handikappade, åtgärder mot ohälsan samt satsningar på miljö och rättssäkerhet. Vårt alternativ framgår av reservation 9 i

finansutskottets betänkande 2002/03:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram som är 2 428 miljoner kronor lägre än den som regeringen föreslagit, och 2 178 miljoner kronor lägre än den som finansutskottet nu föreslår.

Vi avvisar liksom tidigare rekryteringsbidraget till vuxenstudier, som vi anser innebär en orättvisa gentemot dem som väljer att studera före 25 års ålder. Hela beloppet för rekryteringsbidrag bör tas bort från utgiftsramen. Utgifterna för studiemedel påverkas av att vi antar en något lägre nivå på antalet studerande än regeringen. Samtidigt påverkas anslagsbeloppet av följande förändringar som vi föreslår. Vi vill höja totalbeloppet i studiemedel för alla studerande med 200 kr per månad och höja fribeloppet från 250 till 300 % av prisbasbeloppet. Den högre bidragsnivån för vuxenstudier på gymnasienivå kan sänkas till 60 % mot nuvarande 82 %. En högre lånedel anser vi acceptabel med tanke på de avskrivningsmöjligheter som reglerna medger vid högre studier. För vuxenstudier på grundskolenivå skall den högre bidragsnivån fortsätta att vara 82 %. I samband med regeringens förslag om införande av rekryteringsbidrag föreslog Folkpartiet vid förra riksmötet att tilläggsån, förutom till funktionshindrade, i första hand skall beviljas småbarnsföräldrar, eftersom dessa ofta behöver längre tid på sig för att genomföra studierna (mot. 2001/02:Ub23 yrkande 4). Särskilt ensamstående föräldrar, ofta kvinnor, kan ha svårt att fullfölja sina studier på grund av ekonomiska problem. Det är fortfarande Folkpartiets uppfattning att denna grupp måste ha rätt till tilläggsån. Vi anser också att bidraget till korttidsstudier kan minskas med 15 miljoner kronor. Vid sidan av studiestödet skall enligt Folkpartiets uppfattning ett års studier för lite äldre studerande kunna finansieras av kompetenskonton eller med lån av det allmänna pensionssystemet.

3. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – kd

av Inger Davidson (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa. Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen ska kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla. Våra reformer och ekonomiska satsningar syftar framför allt till att sänka skatterna på arbete och företagande, öka valfriheten inom familjepolitiken, återupprätta rättsväsendet, stärka pensionärernas ekonomiska situation och förbättra infrastrukturen. Vårt alternativ framgår av reservation 10 i finansutskottets betänkande 2002/03:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram som är 57 miljoner kronor lägre än den som regeringen föreslagit och 193 miljoner kronor högre än den som finansutskottet nu föreslår.

Vi beräknar anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* till ett belopp som är 23 miljoner kronor lägre än regeringen har föreslagit, eftersom vi räknar med en mindre utbyggnad av högskoleutbildningen 2003 än regeringen gör. Därför kan också anslaget 25:3 *Studiemedelsröntor m.m.* minskas med 2 miljoner kronor. Anslaget 25:8 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* vill vi minska med 31 959 000 kr eftersom vi anser att rätten att fördela studiestöd av skattemedel inte skall ges till fackliga organisationer. Under anslaget skall däremot det belopp som fördelas av Sisus enligt vår mening finnas kvar.

4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2003, m.m. (punkt 4) – c

av Sofia Larsen (c).

Centerpartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa. Centerpartiets budgetförslag för 2003 innebär att vi vill åstadkomma en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling. De största uppgifterna under de kommande åren är att skapa förutsättningar för en ekonomiskt och socialt uthållig tillväxt genom satsning bl.a. på företagande och högre utbildning och forskning. Vårt alternativ framgår av reservation 11 i finansutskottets betänkande 2002/03:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram som är 300 miljoner kronor lägre än den som regeringen föreslagit och 50 miljoner kronor lägre än den som finansutskottet nu föreslår.

Vi anser att anslaget 25:1 *Studiehjälp m.m.* kan minskas med de 300 miljoner kronor som regeringen avsatt för att kunna föreskriva att studiebidrag skall utbetalas i tio månader per år i stället för nuvarande nio.

5. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 11) – m

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Per Bill (m) och Tobias Billström (m).

Det finns flera olika sätt att förändra studiemedelssystemet så att det blir mer flexibelt. ”Peng per poäng” skulle kunna vara ett sådant sätt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen har i proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003, utgiftsområde 15 Studiestöd, föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395),
3. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande,
4. att riksdagen godkänner att under 2003 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 120 900 000 000 kr (avsnitt 4.1.3),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 25:7 Bidrag till vissa studiesociala ändamål beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2003 (avsnitt 4.1.7),
6. att riksdagen för budgetåret 2003 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställningen i *bilaga 3* till detta betänkande.

Lagförslagen återfinns som *bilaga 2* till detta betänkande.

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Ub237 av Cristina Husmark Pehrsson (m):

Riksdagen beslutar att avskaffa fribeloppet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Ub255 av Cristina Husmark Pehrsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av utökad teckenspråksutbildning för föräldrar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade forskningsinsatser för att kartlägga barnets kommunikationsmiljö.

2002/03:Ub262 av Yvonne Ångström (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om större flexibilitet när det gäller tilldelning av studiestöd för högskolestuderande.

2002/03:Ub284 av Tuve Skånberg och Per Landgren (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda alternativet att utförsälja studielånsstocken på marknaden.

2002/03:Ub297 av Lars Lindblad och Peter Danielsson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om borttagandet av fribeloppsgränsen.

2002/03:Ub338 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av totalbeloppet med 200 kr per månad.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studiemedel till vuxenstuderande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etablerandet av principen ”peng per poäng”.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall återkomma till riksdagen med en strategi för hur fribeloppsgränsen skall avskaffas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av fribeloppsgränsen från 250 till 300 % av basbeloppet.
9. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om generösare dispensregler.
11. Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2002/03:Ub340 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det förlängda barnbidraget till gymnasiestuderande ungdomar för december månad bör utbetalas senast den 15 december.

2002/03:Ub348 av Carina Adolfsson Elgestam och Carina Ohlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av studiebidragssystemet för ungdomar.

2002/03:Ub382 av Johan Löfstrand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om studiemedelssystemet och småbarnsföräldrar.

2002/03:Ub432 av Sonja Fransson och Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att stärka människors möjligheter till studier genom korttidsstudiestöd.

2002/03:Ub452 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjd studiebidragsdel för universitets- och högskolestudier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten att bedriva gymnasiestudier för ungdomar mellan 16 och 25 år.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av studiebidraget för gymnasieelever på 1 050 kr/månad.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett avskaffande av inkomstskatten utan att bidragsdelen i studiebidraget påverkas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av den bortre åldersgränsen för studiemedel.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återinföra de tidigare reglerna för dispens för extra studiemedel.
11. Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2002/03:Ub476 av Conny Öhman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av en översyn av dispensreglerna i studiemedelssystemet.

2002/03:Ub487 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar avskaffa fribeloppsgränsen helt, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Ub489 av Sofia Larsen m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att införa ett nytt studiemedelsförslag där bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet.

2002/03:Ub490 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av 50-veckorsgränsen för studiestöd.

2002/03:Ub504 av Sofia Larsen m.fl. (c):

Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2002/03:Ub558 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 15, anslag 25:2 Studiemedel för budgetåret 2003 1 733 951 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 12 768 170 000 kr.
2. Riksdagen beslutar avskaffa utgiftsområde 15, anslag 25:4 Rekryteringsbidrag i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen beslutar avskaffa utgiftsområde 15, anslag 25:8 Bidrag till vissa organisationer i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Fi230 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp):

5. Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2002/03:Fi232 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

17. Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (delvis).

2002/03:Sf238 av Tuve Skånberg (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utforma studiemedelssystemet så att det inte missgynnar den som blir gravid.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

2. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

3. Förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

BILAGA 3

Regeringens och riksdagspartiernas förslag till anslag för år 2003
inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Belopp i 1 000-tal kronor

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag				
			(s, v, mp)	(m)	(fp)	(kd)	(c)
25 Utbildningspolitik							
25:1 Studiehjälp m.m.	(ram)	3 010 960					-300 000
25:2 Studiemedel m.m.	(ram)	11 034 219		+1 733 951	-385 000	-23 000	
25:3 Studiemedelsröntor m.m.	(ram)	5 585 224				-2 000	
25:4 Rekryteringsbidrag	(ram)	2 028 992	-250 000	-2 028 992	-2 028 000		
25:5 Vuxenstudiestöd m.m.	(ram)	64 356					
25:6 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	(ram)	60 520					
25:7 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	(ram)	25 450					
25:8 Bidrag till vissa organisationer m.m.	(ram)	39 959		-39 959	-15 000	-31 959	
Summa för utgiftsområdet		21 849 680	-250 000	-335 000	-2 428 000	-56 959	-300 000

BILAGA 4

Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttrandena 1–4).

Belopp i 1 000-tals kronor

	Politikområde, anslag och (anslagstyp)	Regeringens förslag	Utskottets förslag	Avvikelse
25	Utbildningspolitik			
25:1	Studiehjälp m.m. (<i>ram</i>)	3 010 960	3 010 960	
25:2	Studiemedel m.m. (<i>ram</i>)	11 034 219	11 034 219	
24:3	Studiemedelsröntor m.m. (<i>ram</i>)	5 585 224	5 585 224	
25:4	Rekryteringsbidrag (<i>ram</i>)	2 028 992	1 778 992	- 250 000
25:5	Vuxenstudiestöd m.m. (<i>ram</i>)	64 356	64 356	
25:6	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (<i>ram</i>)	60 520	60 520	
25:7	Bidrag till vissa studiesociala ändamål (<i>ram</i>)	25 450	25 450	
25:8	Bidrag till vissa organisationer m.m. (<i>ram</i>)	39 959	39 959	
	Summa för utgiftsområdet	21 849 680	21 599 680	- 250 000